

FILE DE MONOGRAFIE

BĂRBULEȚU — DÎMBOVIȚA. PAGINI LA O MONOGRAFIE

Cleopatra Ionescu

Comuna Bărbulețu, constituită din satele Gura Bărbulețului, Aluniș, Cetățuia, După Deal, Pietrari, Rîu-Alb de Jos, Rîu-Alb de Sus, Șipot și Valea, este așezată la nord - vestul județului Dîmbovița, la o distanță de 39 km. de municipiul Tirgoviște, la întîlnirea dealului cu muntele. În prezent se întinde pe o suprafață de 75,5 km. și se învecinează cu localitățile ; la sud-vest Voineștii, la vest Malu cu Flori, la est Vulcana Băi și Fienii, la nord-vest Puchenii și la nord-est Runcu.¹

Cea mai veche mențiune documentară este a moșiei Pietrari. În calitatea sa de stăpîn suprem al întregului pămînt al țării, domnul acorda danii boierilor credincioși. Astfel în hrisovul din 25 ianuarie 1542, Radu Paisie voievod întărește jupanului Dragul clucer, moșie în Pietrari, partea vornicului Oprea „să-i fie lui ocină și ohabă, pentru că sus-zisul boier a fost lîngă domnia mea”.² Ocină desemnează dreptul asupra proprietății, la fel ca cei care o dobîndesc prin moștenire, iar ohabă ferește pe proprietar de orice pretenții pornite din partea terților asupra proprietății întărite de domn.

Cu 26 de ani mai tîrziu, în anul 1568, în cartea domnească dată de voievodul Alexandru Mircea prin care întărește lui Radu și Ioan, părți de ocină în Bădeni, este menționat hotarul Pietrarilor și Virful Giurcului.³

Ca suprafață moșia Pietrari se întindea spre Bărbulețu pînă la punctul numit „Ghemeleu“, spre Rîul-Alb pînă în apropierea podului de pe apa Rîului Alb situat în dreptul locuinței lui Ghiță a lui Enache Gavrilă și în sud includea și satul Manga.

Din cercetările efectuate pînă în prezent, credem că vatra satului Pietrari se afla pe terenurile Siliște, Siliștea Strîmbii din Vale, toponime prezente și astăzi în această localitate, iar terenurile stăpînite în devălmășie erau în satele Rîu-Alb de Jos, Gura Bărbulețului, și actualul cartier al Buzeștilor. Acesta din urmă este confirmat și de un

---

1. Localitățile județului Dîmbovița, Tirgoviște, 1971, pp. 59—62.

2. Documente privitoare la istoria României, B. Țara Românească, (D.I.R.B.T.R.), vcaacul XVI, vol II, p. 282.

3. Idem, vol. III, pp. 272—273.

document din anul 1845. La împărțirea terenurilor intervenită între Dumitru, fiul lui Mareș Puiu și Oancea, fiul lui Radu Puiu se menționează că moșia este cumpărată de la niște devălmași din partea lui Stan Popa, ce se numesc și Buzoieni și se trag din Dobrotești. Deci este vorba de terenurile cuprinse în hrisovul domnesc din anul 1574, prin care Alexandru Mircea întărește lui Dobrotă moșie în Pietrari.⁴ Încă de la primele mențiuni documentare pe această moșie sint menționate o serie de toponime păstrate pînă astăzi : Valea Măngăi, Alunișul, Cornățelul Gilmenesc, Șipotul, După Deal, Siliștea Strimbii din Vale, Valea Caselor⁵ ș.a.

Prima mențiune a moșiei Bărbulețu este în hrisovul din anul 1574, prin care voievodul Alexandru Mircea întărește lui Neagoe și feciorilor săi moșia cumpărată de la Danciu a lui Zlate în schimbul sumei de 2.300 aspri „delnița lui toată de pretutindenea, den cîmp, și den pădure și den siliște oricît se va alege“. În acelaș act voievodul întărește și lui Dobrotă moșie în Pietrari cumpărată de la Oprea, feciorul lui Zlate în schimbul sumei de 1.150 aspri cu precizarea... „și încă din munte să aibă ei“.⁶

Vatra satului Bărbulețu a fost locuită permanent, fapt confirmat și de prezența unei biserici pe terenul numit „Grui“ ale cărei ruine se mai păstrau în secolul al XIX-lea.

Partea stăpînită în devălmășie de moșnenii din Bărbulețu în hotarul satului cuprindea teritoriul ocupat în prezent de satul Cetățuie (Băsești) și o parte din satul Riu-Alb. Astfel, în zăpisiul din anul 1849, prin care Constantin, feciorul lui Tudorache împreună cu soția sa vinde lui Dragomir, fiul lui Gheorghe Jugănarul : „...moșie den cîmp, den pădure, den livezi, den apă, den tot hotarul, însă ne-au lăsat un cămin de casă, ce este în Gorganul de Jos“.⁷ Această mențiune confirmă popularea treptată și construirea de gospodării în această parte de moșie stăpînită în comun.

Terenurile stăpînite în devălmășie în zona ocupată azi de vatra satului Riu-Alb sint menționate în hotărnicia din anul 1824. Vătășia Plaiului Dimbovița poruncește lui Necula Andrei Popescu și lui Oancea Țirghiș să participe la stabilirea hotarelor, pentru călcarea de moșie dintre popa Voicu cu arendașii biv vel banului Crețulescu. În înscrisul locuitorilor, prin care s-au orinduit pentru stabilirea hotarelor vechi dintre moșia lui popa Voicu și boierii Crețulești este menționat locul de la Ciobănești. În zăpisiul de vînzare din anul 1833, prin care Marin, fiul lui Radu Popescu,

4. Muzeul Județean Dimbovița (M.J.D.), Colecția manuscrise istorice, inv. 4342/98.

5. George Potra, Tezaurul documentar al județului Dimbovița, Tirgoviște, 1972, doc. 915, pp. 761—764.

6. M.J.D. Colecția manuscrise istorice, inv. 4254/1 ; George Potra, op. cit. doc. 70, p. 119—120 ; Cleopatra Ionescu, 400 de ani de la atestarea localității Bărbulețu, Dimbovița, nr. 1830 din 6 ianuarie 1974 ; Ileana Mircescu, Mihai Gabriel Popescu, Un hrisov domnesc inedit din secolul al XVI-lea în Scripta Valachica, Tirgoviște, 1973, p. 163—168.

7. M.J.D. Colecția manuscrise istorice inv. 4306/62.

vinde logofătului Marin un petec de loc în hotarul Bărbulețului ce se numește Purcăreață,⁸ acesta fiind terenul care desparte localitățile Rîu-Alb de Runcu.

În urma cercetărilor efectuate pînă în prezent, am ajuns la concluzia că vatra actuală a satului Rîu-Alb era acoperită cu păduri. Partea de sud-est era stăpînită în devălmășie de moșnenii pietrăreni, iar partea de nord-vest era stăpînită de moșnenii satului Bărbulețu, ajungînd pînă la actualul cartier Ciobănești și Virful lui Boagher în locul numit „Purcăreață“.

Toponimul Rîu-Alb apare în documente din anul 1733, în zapisul prin care Stan Rocea, împreună cu fratele său Paraschiv dăruiește preotului Oprea din Bărbulețu o livadă în Rîu-Alb, în Colnic, pentru sărindar, fostă proprietatea unchiului său Bran.⁹

Începuturile satului Rîu-Alb nu pot fi coborîte mai devreme de secolul al XIX-lea. În harta militară austriacă din anul 1790, satul menționat mai sus nu apare. În anul 1809 s-a înființat un bîlci în satul Rîu-Alb pe moșia moșnenilor în folosul bisericii. În catagrafia din anul 1810 se menționează parohia satului cu 36 gospodării. În harta rusă din anul 1835' satul Rîu-Alb, apare cu 49 gospodării, iar în harta lucrată în anul 1855, satul apare localizat pe valea care-i poartă numele, între dealurile Giurcu, Iacov și Valea Purcăreții. Este menționat și cartierul Ciobănești, pe care îl socotim vechea vatră a satului.¹⁰ Marele dicționar geografic situează localitatea Rîu-Alb pe valea care-i poartă numele, între dealurile Giurcu și Iacov.¹¹ Din informațiile primite de la informatorii Grigore Mircescu și Marin Popescu din satul Rîu-Alb, reiese că dintre familiile venite din Bărbulețu, care au populat această localitate sînt Popeștii, cunoscuți și sub porecla de „muscali“, care s-au stabilit în Ciobănești. Familiile Oancea, Gogu, Necula s-au stabilit în cartierul Iuda, iar din Pietrari au venit familiile Rizea care s-au stabilit pe Vale în Jos. La aceste grupuri de locuitori roii din Bărbulețu și Pietrari se adaugă moiceni și mocanii care s-au stabilit în Rîul Alb de Sus și familiile Cernea care s-au așezat în Giurcu, aceștia fiind veniți din Transilvania.

Afirmația făcută mai sus, că această localitate era stăpînită de moșnenii din Bărbulețu, este întărită de faptul că diferite dealuri, păduri, terenuri de cultură poartă numele foștilor proprietari. Astfel, toponimele „Guțilă“, „Gura potecii Guțilii“, „Mucnea Guțilii“ consemnate în documentele secolului al XIX-lea, toponime cunoscute sătenilor din Rîu-Alb, confirmă că aceste terenuri au fost ale moșneanului Guțilă din Bărbulețu, cunoscut din anul 1646. La judecata dintre Pădure, pîrcălab de curte,

8. Ibidem, inv. 4366/122.

9. M.J.D. Colecția manuscrise istorice, inv. 4253/9, publicat de George Potra în op. cit. doc. 799, p. 627.

10. Alexandru A. Popescu. Catagrafia județului Dimbovița în anul 1810. Tirgoviste, Tipografia Viitorul, 1936, f.; Constantin C. Giurescu, Principatele Române la începutul secolului al XIX-lea, București, Editura Științifică, 1957, p. 222—224; Charta României meridionale, publicată din ordinul măriei sale principeului domnitorului Alexandru Ioan Cuza, București, Szatmari, 1864, 115, foi 062 x 40, color B.A.R.S.R. h. 876 CXXII, prelucrare după Fligely, Wallachiei, 1885—1857.

11. George Ion Lahovari, I.C. Brătianu, G. Tocilescu. Marele dicționar Geografic al României, București, 1900, vol. IV, fasc. 2, p. 253 — 254.

prin care răscumpără din rumânie pe Braşov şi fiul său Neagoe, între cei care au judecat sînt : „jupanul Nica şi Guţilă din Bărbuleţu“.¹² Important este faptul că în documente se menţionează şi hotarele acestei proprietăţi „care este de fapt un codru de stufăriş de pădure şi se numeşte Guţilă, începe din Turtudean, ce este mai sus de grădina lui Gheorghe cîrciumar din comuna Rîu (Alb) şi merge spre miazdezi pe muche pînă la Gura potecii lui Guţilă şi de acolo apucă spre soare-răsare alături cu o livede a sfînţiei sale şi de acolo apucă spre miazdenoapte pînă iar pînă în Muchea Guţilii, dă la vale de grădina lui Gheorghe cîrciumar şi de acolo merge spre muche în sus spre apus pînă iarăşi în Turtudean“.¹³ Toponimul Beucar prezent în satul Rîu-Alb, vine de la antonimul cu acelaşi nume. În anul 1792 septembrie 16, Radu fiul lui Ioan Beucar, împreună cu soţia sa Ilinca, în prezenţa a şapte martori, dă de pomană fiului său, spătarului Cîrstea un petec de livade de fîn în Rîu-Alb.¹⁴ Acest teren s-a păstrat din generaţie în generaţie sub numele de Beucar. De asemenea şi terenul numit „Virful lui Iacov“, care desparte satul Rîu-Alb de Pietrari şi Bărbuleţu, a aparţinut logofătului Iacov. Se pot da multe alte asemenea exemple.

Din documentele referitoare la moşiile care compun astăzi comuna Bărbuleţu, reiese că la fiecare schimbare de domnie şi la vînzarea terenurilor, boierii şi moşnenii căutau ca prin cărţi domneşti să întărească drepturile de proprietate obţinute de-a lungul secolelor. De aici şi proverbul „ai carte, ai parte“. Astfel, la 16 decembrie 1652, voievodul Mihnea întăreşte lui Tatul şi fratelui său Pîrvu din Lazuri „ocină în Bărbuleţu, partea lui Danciu şi partea fratelui său Oprea toată... den cîmp, den pădure şi den apă şi den pretutindenea“.¹⁵ În anul 1597, Mihai Viteazu, prin hrisov domnesc întăreşte lui Braşov ocină în Bărbuleţu, partea cumpărată de la jupiniţa Negoslava cu 1.000 aspri şi o vacă cu lapte.¹⁶ Radu Mihnea, feciorul lui Mihnea voievod întăreşte în anul 1613 lui Neagu din Bărbuleţu şi feciorilor săi, partea de moşie din Bărbuleţu, fostă proprietatea lui Stoica logofăt din Tîrgovişte. Această moşie a fost cumpărată de Neagu de la Neagoe feciorul logofătului Stoica din Tîrgovişte în schimbul sumei de 6.500 aspri în zilele lui Şerban voievod. Prin acelaşi document se întăreşte lui Neagu partea de moşie cumpărată de la Pădure al Banului în schimbul sumei de 1.200 aspri. De asemenea lui Barbu i se întăreşte partea de moşie dată de tatăl său Stoica în satul Bărbuleţu, această moşie fiind cumpărată la răscumpărarea lui Barbu de la fratele său Neagu în schimbul sumei de 1.500 aspri.¹⁷ În anul 1623 Alexandru voievod prin act domnesc întăreşte lui Tatu postelnic ocină în Bărbuleţu, partea jupiniţii Negoslava împreună cu rumâni aflaţi pe moşie.¹⁸

12. George Potra, op. cit., doc. 381, p. 232—233.

13. M.J.D. Colecţia manuscrise istorice, inv. 4434/190.

14. Ibidem.

15. D.I.R.B.T.R., veacul XVI, vol. V, doc. 94, p. 90—91.

16. Idem, vol. VI, doc. 300, p. 283.

17. Idem, veacul XVII, doc. 169, p. 178—1979.

18. Idem, vol. IV, doc. 374, p. 363—365.

În a doua jumătate a secolului al XVII-lea alături de moșnenii din Bărbulețu apar ca stăpînitori de pămînturi boierii Crețulești. Sînt cunoscuți logofătul Stan din Bărbulețu și logofătul Stan din Crețulești. Acesta din urmă avea doi fii : pe logofătul Radu Crețulescu și pe postelnicul Pădure. Matei Crețulescu a lăsat moștenire fiilor săi Iordăchiță și Mateiași printre alte moșii și... Bărbulețu, satul toată partea... cu rumâni cîți se vor veni“.¹⁹ De asemenea și în localitatea Pietrari sînt documente care ilustrează modul de transmitere al proprietății. Astfel în anul 1642 prin hrisev domnesc, Matei Basarab întărește stăpînirea din „satul Pietrari, logofătului Radu asupra părții de moșie a lui Mihai postelnic, fiul lui Pirvu din Lazuri“.²⁰ Nu avem documente care să ilustreze modul de transmitere al proprietății din această localitate asupra spătarului Matei. Știm însă că la 1 mai 1665, acesta împreună cu fratele său Barbu, feciorii spătarului Hrizea și nepoții vistierului Dumitrașcu vînd clucerului Rađu și fratelui său postelnicul Vlad și logofătului Iane, feciorii lui Radu, fost mare logofăt din Cocorăști, partea lor din satul Pietrari sud (judetul) Dimbovița, vînzare care s-a făcut pentru toate delnițele și pentru toată moșia „...de preste tot hotarul, den cîmp, den pădure și den apă și den șezutul satului și cu toți rumânii cîți se vor afla întracest sat“. La această vînzare se mai adaugă și rumânii fugiți de pe moșie, costul total fiind de 70 ughi.²¹

Cu 100 de ani mai tîrziu, la delimitarea proprietăților moșnenesti de cele ale Mănăstirii Mărgineni apar „locuri spătărești“ stăpînite de Mănăstirea Mărgineni. Dintre acestea menționăm : Aluniș, Poiana din Botile, Poiana de la Băluți, fîntîna rece de la Cherve, Dosul Stejarului, Ogrăzea, Poiana din Strîmtori, Valea Ursului, Valea Măngăi.²² Denumirea acestor terenuri, păstrîndu-și continuitatea, ne este ușor de identificat terenurile stăpînite de Matei spătar.

În anul 1686, Pătru logofăt, fiul paharnicului Pătru, vinde nepotului său jupan Matei Filipescu, biv vel agă partea sa „de moșie din satul Pietrari, din jumătate de sat, a treia parte cîți se va alege, den cîmp, den pădure, den apă cu vaduri de moară, den șezutul satului și den ocnele care taie pietre de moară și cu toți rumânii, cîți au mai rămas“. Vînzarea s-a făcut cu 229 taleri și jumătate.²³ După trei ani de de stăpînire, la 12 martie 1689, Constatin Brincoveanu întărește boierului Matei Filipescu biv vel agă „moșie în Pietrari“, toată partea lui Pătru logofăt, nepotul spătarului Stoica din Cepturile. După moartea boierului Matei Filipescu soția sa Maria, rămîne datoare mănăstirii 450 taleri. Neavînd alte posibilități de plată a datoriei „și avînd o moșie la Pietrari ot sud Dimbovița cumpărată cu 229 taleri și jumătate de la Petrican fiul paharnicului Pătru

19. Nicolae Iorga, Despre Cantacuzini, București, 1902. p. 198—208.

20. George Potra, op. cit., doc. 357. p. 215.

21. Idem. doc. 514, p. 343.

22. Idem. doc. 915. p. 763—764.

23. Idem. doc. 619, p. 438—439; doc. 630, p. 449—450.

ot Cepturi și câteva suflete de rumâni o dă mănăstirii în contul datoriei".²⁴ În anul 1704, Dumitrașcu feciorul postelnicului Dumitru din Cepturi dă zapis părintelui Cornilie de la Mănăstirea Mărgineni cum să se știe că avînd moșia din Pietrariu și doi rumâni, den cîmp, den pădure, den apă, den șezutul satului"²⁵ în schimbul sumei de 21 taleri. La aceasta se mai adaugă și alte vînzări și astfel mănăstirea Mărgineni a devenit proprietară de moșie și în satul Pietrari.

---

24. Idem. doc. 709, p. 534—535.

25. Idem. doc. 731, p. 557.